Шайхиева Куланда Мактаповна

старший преподаватель

Каспийский государственный университет

технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова

г. Актау, Республика Казахстан

DOI 10.21661/r-468097

СЫЗУ ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ БАСТЫ МІНДЕТІ ЖӘНЕ ӘДІСТЕРІ

***Аннотация:** в работе отмечено, что, поскольку рисование является методом языка, оно играет огромную роль в понимании основных законов современного производства. Оно формирует развитие студенческого дизайна, творческой и исследовательской работы как предмета в университете.*

***Ключевые слова:** графика, объекты рисования, пространство, форма, виды, рисунок, проект.*

***Аннотация:** сызу – техника тілі болғандықтан, қазіргі заманғы өндірістің негізгі заңдылықтарын түсінуде атқаратын қызметі орасан зор. Ол университетте пән есебінде оқушылардың конструкторлық модельдеу, шығармашылық және зерттеу жұмыстарын дамытуды қалыптастырады.*

***Кілт сөздері:** графикалық, сызу пәнін, кеңістік, форма, көріністер, сызу, жоба.*

Сызу университет қабырғасында басқа пәндер сияқты студенттерді өмір тәжірибесіне кәсіпті өндірістегі ізденісін қалыптастыруда орны бөлік. Қазіргі университеттің мақсаты тек жалпы білім беру емес, студенттердің келешекте техникалық сауатты азаматтар болуына, оларды сызу өнерін меңгеруін жетілдіру, бұл заман талабы. Графикалық кескіндеу элементтері, университетте басқа да көптеген пәндерді оқытуда кең қолданылатынын ескерсек, осы пәннің жалпы білім беруде алатын орны біз үшін айтпаса да түсінікті. Сызу пәнін оқытудың басты мақсаты, студенттердің кеңістіктегі көріністері көз алдында елестетуді дамыту арқылы студенттерге сызбаларды еркін оқи білуін және

олардың техникалық суретін орындау, сұлбасын сыза білуін дамыту болып табылады. Бұл келешекте әртүрлі кәсіптегі, әртүрлі мамандықта жұмыс істейтін адамдардың түрлі операцияларды орындауда өз ойларын толық жеткізуіне мүмкіндік жасайды [1, с.3].

Сабақ барысындағы (кеңістіктегі көріністерді көз алдына елестетуді дамыту) мақсаттың төмендегідей мазмұны болуы мүмкін:

Біріншіден, студенттің тапсырманы орындауда, өзіне таныс геометриялық денелерді ойдан шығару, болмаса нақты сызбаларды орындауда сол заттың кескінін сыза білуін дамыту.

Екіншіден, кеңістіктегі денені көз алдына елестетіп, ойы тиянақталған соң оны бірыңғай жүйеге келтіру [1, с. 6].

Студенттердің кеңістіктегі ойлаған жобасын сызбалармен көрсете білуі, өздерінің жинақталған білім қорын, өз ойларын жеткізуде іске асыра білуі, сызбаларға оқытудың негізгі мақсаты болып табылады. Студент өз ойын сөзбен емес, графикалық жолмен жеткізе алатын қабілетке жетсе, онда көрнекі сөздің өзі артық болар еді. Оқытушы университеттегі сызу пәнінің бағдарламасы бойынша керекті көрнекі құралдармен дидактикалық үлестірме материалдарын іздене отырып, шаршамай, уақтылы дайындалып отырса, осы пәнді оқыту барысы жандана түсіп, студенттердің бұл пәнге деген қызығушылығы артар еді және алған тиянақты білімін келешекте еркін қолдана алуына мүмкіндік болар еді [2, с. 36].

Сызу пәнін оқытуға дейінгі студенттің бейнелеу өнерінен дайындығы мен қабілеті, әрине үлкен әсер ететіні түсінікті. Тек оны оқушыға ұмыттырмай, әрдайым жаттығу жасатып, есіне түсіріп отыру қажет. Мысалы, әртүрлі формалардың көлеміне назар аудару, олардың жан-жағынан қарағандағы көріністерін елестету, көкжиек (горизонт) сызықтарының қалай орналасқандығы туралы есіне түсіріп отыру, т.с.с. Параллелепипед, цилиндр, конус, призма, шар, сияқты әртүрлі геометриялық формаға ұқсас заттардың суреттерін, бейнелеу өнері сабақтарында кескіндеудегі тәжірибесін, студенттер сызу пәні сабақтарында сол формалардың сызбаларын орындауда қолдана алады. Бұл

жерде олардың бейнелеу өнері пәні мен математика пәніндегі түсініктерінің сантүрлі болатынын оқытушының ескеруі керек.

Сызу оқытушыларының бір-бірімен тәжірибе алмасып отыруының да, оның ішінде студенттердің түрлі заттардың өлшемдерін өлшей білуіне көңіл бөлінуінің маңызы зор екенін ескерген жөн. Онан басқа өлшеу құралдарын дұрыс қолдана да, пайдалана да білуі студенттің көру, сезіну және есіту сезімдерін дамытуға әсер етеді. Студенттер әртүрлі өлшемдерді дұрыс өлшей алса, олардың кез-келген арақашықтықты өлшем құралының көмегімен көзбен шамалай білетін қабілеттілігін арттырады. Оқу процесінде студенттерге математика, сызу, физика, т.с.с. пәндердің көмегі зор екені күнделікті тәжірибеден көрініп жүр.

Қорытындылай келе, жалпы білім беретін университеттерде сызу пәнінің негізгі мақсаты студенттердің техникалық сызбаларды оқи да, орындай да білуіне жол ашу, механизмдегі бөлшектердің өзара байланысын сызбалар арқылы оқи білуі, олардың кеңістіктегі заттардың орналасуын көз алдына елесете білуін үйрету [3, с. 18].

Сызуды оқытудың білімдік және тәрбиелік мәні. Университетте сызу пәнін оқытудың формасы мен әдістемесі, оның ұйымдастырылуы және мазмұнын анықтайтын міндеті, студенттердің өмірімен тығыз байланысты күнделікті қолдануы мен дағдылануына тәрбиелеу. Осыған байланысты студенттің графикалық дайындығы өте жоғары болуы тиіс. Оқулықтан, болмаса оқытушының тақтаға сызған дайын сызбаларын механикалық түрде көшіріп сызу студенттерге ешқандай да білім бермейді. Ондай әдіс олардың логикалық ойлануына ешқандай да жол ашпайды. Сондықтан студенттерге жеке жұмыс, жеке тапсырма беру әдістемелерін қолдану олардың өздігінен шығармашылықпен ойланып жұмыс істеуіне мүмкіндік береді.

Кез-келген тәжірибелік тапсырмаларда студенттердің кеңістіктегі затты көз алдына елестетуін дамытуға, танымдылығын арттыруға, олардың білім өресін кеңейтуге ықпал жасау керек. Осындай әдістер студенттердің өтілген материалдарды есте сақтай отырып, олардың ойлану қабілетін, айналы

қоршаған әртүрлі формадағы көріністерге басқаша қарай білуіне, шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік жасайды. Бірыңғай білім беруді (оның ішінде сызу пәні де бар) жолға қоюмен, студенттерді толық сауаттылыққа жеткізу мүмкін емес: кез-келген пәнге оқытуда, міндетті түрде білім мен тәрбиелік мән тығыз гармоникалық байланыста болуы тиіс.

Оқытушының сызбалардың дамуы, олардың қандай себептермен өзгеріске ұшырағаны, сызбаларды көркемдеудегі өзгерістер туралы қызықты тарихи әңгімелері, оқушылардың білімін жан-жақты арттыруда ғана емес, оларға үлкен тәрбиелік мән береді. Ондай әңгімелер барысында, міндетті түрде, әртүрлі қызықты суреттер мен көрнекіліктердің, заман талабына сай оқытудың қазіргі технологияларында қолданылатын түрлі техникалық құралдардың көмегімен (кодоскоп, оқулық теледидары, компьютерлік жүйелердің мүмкіндіктері, т.с.с.) әртүрлі мамандықтар, машиналар, технологиялар, құрылыстарда қолданылатын сызбалардың атқаратын қызметі туралы әңгімелердің беретін әсері мол.

Алғашқы сабақтан бастап студенттерге конструкторлық құжаттардың бірыңғай жүйесінің (стандарт) негіздері туралы, әсіресе графикалық жұмыстарды орындауда олардың міндетті түрде сақталуына көп көңіл бөлінуі тиіс. Бұл жүйе сызбалардың қолданылатын барлық саласында өзгеріссіз бірдей талап қойылатыны әрдайым ескеріліп отырылуы тиіс. Сызбалардағы әртүрлі типтес сызықтардың өз орнында, барлық параметрлері сақтала отырып орындалуына көңіл бөлінуінің тәрбиелік маңызы бар. Ол оқушылардың графикалық жұмыстарды логикалық жолдармен түсініп, тапсырылған жұмысты ұқыптылықпен орындауына, еңбекқорлыққа және сызу құралдарымен дұрыс жұмыс істеуге дағдыландырудағы тәрбиелік мәні зор екенін ұмытпауымыз керек. Сонымен қатар сызбаларды қолдануда студенттердің алдына қойылған жұмысты орындау процесіндегі талап, берілген материалдарды, уақытты үнемдеудегі тәжірибелік, тәрбиелік мәнін де ескеріп отыру керек [4, с. 56].

Қолданылған әдебиеттер

1. Бейнелеу өнері және сызу. – 2004. – №4.
2. Қазақстан мектебі. – 2006. – №4.

3. Бейнелеу өнері және сызу. – 2004. – №3.
4. Чекмарев А.А. Инженерная графика. Высшая школа. – М., 2004.